

ОҚУ ҮДЕРІСПНДЕГІ ОНЛАЙН ЖӘНЕ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ АРТЫЛЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН ПАЙДАСЫ

Елеусизова Г.С¹., магистр, аға оқытушы,
Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан
Оралбекова Д.О²., магистр, оқытушы,
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: gulzhan_sabit@mail.ru, dinaoral@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада заманауи білім беру үдерісі жүйесіндегі қашықтықтан оқытудың мүмкіндіктері мен болашағы қарастырылған. Қашықтықтан оқытуды жоғары оқу орындарында қолданудың артықшылықтары, кемшіліктері, ерекшеліктері келтірілген. Сонымен қатар, онлайн оқыту мен қашықтықтан оқыту жүйесінен айырмашылықтары мен мүмкіндіктері келтірілген.

Тірек сөздер: онлайн оқыту, қашықтықтан оқыту, қашықтықтан оқыту технологиялары, оқытуды басқару жүйелері, Moodle

Қазіргідей ұшқыр уақытта, қай салада болсын, ғылым мен техниканың дамуы өте биік деңгейде деуге болады. Ол, әсіресе, жоғары технологиялы жұмыстарды, интернет жүйесінде, цифрландыру саласында анық, айқын байқалады. Осы орайда, Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев өзінің «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» деп аталатын бағдарламалық мақаласында қоғамдық сананы жаңартып, оған жаңаша серпін беруге байланысты көп мәселені көтергені белгілі.

Бұл ретте егемен еліміздегі білім беру жүйесін ілгері бастырудың да өзіндік орны бар. Аталған салада да ғылым мен техниканың, ақпараттық коммуникациялық технологиялардың жетістіктері кеңіне пайдаланылып, заманауи әдіс-тәсілдер қолданылуы тиіс.

Атап айтқанда, бүгінде бүкіл әлемнің оқу орындарында қашықтан оқыту үрдісі өзіне кең жол ашып келеді десек, артық емес. Бұл үшін алдымен, әрине, интернет желісі пайдаланылуда. Мұның өзі негізіне келгенде қашықтан оқыту деген жаңа әдісті өмірге әкеліп отыр. Ендеше, осы тәсіл арқылы білім беру ісін бұрынғыдан да жетілдіре түсуіміз керек [1].

Қазіргі кезде Қазақстандағы барлық дерлік жоғарғы оқу орындары мен колледждері қашықтан оқытуға көшті дей аламыз.

Біздің университетімізде де бұл мәселе жақсы жолға қойылған. Яғни, қашықтан оқыту технологиясы бойынша тиімді жұмыстар атқарылып, ол оқытушыларға да, студенттерге де нақты пайдасын тигізуде. Мәселен, университетте Moodle платформасын пайдалануға кеңінен көңіл бөлініп отыр [2].

Бүгінде республикамызда қашықтан оқытумен мектептер, гимназиялар, лицейлер де айналысуда. Бұл бір жағынан заман талабы болса, екінші жағынан дүние жүзін жайлаған коронавирус індесіне байланысты қолға

алынғаны мәлім. Сонымен, оқытушылар да қашықтан оқыту формасына көшті. Ол мәселе «Қазақтелеком» АҚ және басқа байланыс операторларымен бірлесіп шешілді. Оның ішінде МООС деп аталатын онлайн білім беру әдісі де бар.

Түйіндеп айтсақ, қашықтан оқыту – уақыт талабы. Тәжірибе көрсеткендей, оның тиімділігі, пайдасы өте көп. Қашықтықтан оқудың тиімділігін ашып айтпас бұрын, онлайн оқыту мен қашықтықтан оқудың айырмашылықтары мен ұқсастықтарын қарастырайық.

Цифрлық оқу бағдарламаларын жасаушы ретінде орта және жоғары оқу орындары мұғалімдері бізден цифрлық ресурстарды өз сабақтарына енгізудің ең жақсы әдісін жиі сұрайды. Осы сөйлесулердің айналасындағы ең көп кездесетін екі сөз - онлайн оқыту және қашықтықтан оқыту. Оқудың осы екі стратегиясында да компьютерлерде немесе құрылғыларда жұмыс істейтін студенттер қатысатын болса, олардың арасында кейбір айырмашылықтар бар [3].

Онлайн оқыту мен қашықтықтан оқудың айырмашылықтары

Онлайн оқыту да, қашықтықтан оқыту да онлайн режимінде оқудың ұқсас құралдарын қажет етеді, бірақ ұқсастық осында аяқталады.

Онлайн оқыту мен қашықтықтан оқудың негізгі айырмашылығы - орналасу орны. Онлайн-оқудың көмегімен (кейде оны eLearning деп те атайды) студенттер аудиторияда нұсқаушымен бірге өздерінің цифрлық сабақтары мен бағалары арқылы жұмыс істей алады.

Қашықтықтан оқуды пайдалану кезінде студенттер үйде онлайн режимінде жұмыс істейді, ал мұғалім тапсырма беріп, цифрлы түрде тексереді. Орналасқан жері әр түрлі болғандықтан, сіз бен студенттеріңіздің өзара әрекеттесуі де әр түрлі.

Онлайн оқыту жүйелі түрде сіз бен сіздің студенттеріңіз арасындағы жеке қарым-қатынасты қамтиды. Себебі онлайн-оқыту басқа оқыту стратегиясымен қатар аралас оқыту әдісі ретінде қолданылады.

Қашықтықтан оқыту оқытушылар мен студенттер арасындағы жеке қарым-қатынасты қамтымайды. Дегенмен, сіз хабарлама жіберу қосымшалары, бейне қоңыраулар, пікірсайыс тақталары және сіздің университеттің оқуды басқару жүйесі (LMS) сияқты цифрлық байланыс түрлеріне сенім арта аласыз [4]. Қашықтықтан оқыту - бұл сіздің оқыту стиліңіздің өзгеруі ретінде емес, тек онлайн режимінде оқыту әдісі. Онлайн және қашықтықтан оқудың айырмашылықтарын білгендіктен, әрқайсысының артықшылықтарына көшейік.

Онлайн және қашықтықтан оқудың артықшылықтары

Онлайн оқыту және қашықтықтан оқыту - өміршең әрі тиімді оқыту стратегиясы. Алайда олардың әрқайсысының оқытушылар үшін де, студенттер үшін де өзіндік артықшылықтары бар. Онлайн оқыту аудиториядағы үш негізгі артықшылықтарды ұсынады. Бұл оқыту - аралас оқыту әдістемесі ретінде қолданылған кезде студенттердің белсенділігін арттырудың тамаша әдісі. Аралас оқыту мазмұнды бірнеше тәсілмен жеткізу үшін әр түрлі оқу құралдары мен оқыту әдістерін қолдануды қамтиды.

Екіншіден, онлайн оқыту құралдарын пайдалану сіздің нұсқауларыңызды саралауды жеңілдетеді. Цифрлық оқу жоспары сияқты құралдарды қолданғанда, сіз кешке және демалыс күндеріне қосымша уақыт жұмсамай, сабақтарыңызды саралауға икемділік пен бақылауға ие боласыз.

Сонымен, сіз онлайн-оқытуды қолданған кезде, бұл жоспарлауға және баға қоюға кететін уақытыңызды үнемдейтініне көз жеткізесіз. Себебі көптеген цифрлық оқу құралдары қолдануға дайын сабақ жоспарларын, оқу материалдарын және бағалауды ұсыну арқылы сіз үшін ауыр салмақты көтереді. Көптеген онлайн-оқу құралдары осы бағаларды автоматты түрде бағалайды және оқытушының бақылау тақтасына орналастырады. Яғни, уақытты үнемдеуі сөзсіз.

Қашықтан оқытудың онлайн-оқытумен салыстырғанда өзіндік ерекше артықшылықтары бар. Біріншіден, қашықтықтан оқыту қарлы күндер немесе COVID-19 пандемиясы сияқты оқиғаларда да үзіліссіз жалғасуын табуда. Сіз қашықтықтан сабақ беріп жүргендіктен, үзілістердің бұл түрлері сіздің сабақтарыңызға дәстүрлі жеке сабақтар сияқты әсер етпейді.

Сонымен қатар, қашықтықтан оқыту студенттерге өз қарқынымен жұмыс істеуге және қажет болған жағдайда жұмысты қарау үшін үлкен икемділікті қамтамасыз етеді. Бұл сонымен қатар студенттер сіздің оқу материалыңызға өздеріне ыңғайлы уақытта қол жеткізе алатындығымен байланысты, бұл жұмыс кестесі тұрақты емес студенттер үшін маңызды. Енді сіз онлайн және қашықтықтан оқытудың артықшылықтарын білетін болсаңыз, кемшіліктерге терең үнілетін кез келді.

Кез-келген білім беру стратегиясындағы сияқты, онлайн және қашықтықтан оқытудың әрқайсысының өз кемшіліктері бар. Шын мәнінде, олар үшін көптеген кемшіліктер ұқсас, өйткені желіде және қашықтықтан оқыту цифрлық ресурстарға негізделген. Онлайн оқыту сіздің студенттеріңіздің университетте жүйелі түрде технологияларға қол жеткізуіне негізделеді. Егер сіздің студенттеріңіз сабақ кезінде компьютерлерге немесе басқа құрылғыларға жүйелі түрде қол жеткізе алмаса, онлайн режимінде оқытуды жүзеге асыру өте қиын болады. Онлайн оқыту кезінде туындауы мүмкін соңғы мәселе - студенттер цифрлық құралдарды қолданған кезде оңай алдай алады.

Елдің университеттерінде алдау басты проблема болып табылады, ал студенттер көбінесе алдауды жеңілдету үшін технологияны пайдаланады. Қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру кезінде төрт негізгі проблеманы білу қажет. Біріншіден, егер сіздің студенттеріңіз үйде құрылғыларға немесе Интернетке қол жетімді болмаса, қашықтықтан оқытуды қолдану мүмкін емес. Қашықтықтан оқыту толығымен компьютерден немесе планшеттен қашықтықтан білім алатын студенттерге арқа сүйейді. Сонымен, егер сізде осылай қосыла алмайтын студенттер болса, қашықтан оқыту кестеден тыс қалады.

Екіншіден, қашықтықтан оқыту сіздің студенттердің нақты жұмыс істеп жатқандығы туралы мәселені білу жағдайын қиындатады. Сіз студенттеріңіздің экрандарындағы нәрселерді аудиториядағыдай тексере

алмайсыз.

Сонымен қатар, аралық бақылау кезінде басқа қосымша құрал-жабдықтарды қолдануға, қосымша материалдар алуға мүмкіндігін бақылау өте қиын мәселе болып отыр.

Онлайн-оқыту және қашықтықтан оқытудың әрқайсысының білім беруде алатын орны бар. Біздің тәжірибемізге сүйенсек, оқудың әр түрлі тәсілдерін ұсынғысы келетін орта және жоғары оқу орындары оқытушылары үшін онлайн режимінде оқыту тиімді. Қашықтықтан оқыту, әдетте, үйде технологияға қол жетімді және өз бетінше жауапкершілікпен жұмыс жасайтын үлкен жастағы студенттермен жақсы жұмыс істейді. Дегенмен, қашықтықтан оқытудың университетте күтпеген жерден жабылуы бар қиындықтар болған кезде айқын артықшылығы бар. Оқытудың қандай стратегиясын таңдағаныңызға қарамастан, сізге шешім қабылдау үшін оқу ресурсы қажет болады.

Компьютерлер мен компьютерлік желілер тез арада қалааралық коммуникация құралдарына айналады және олар қашықтықтан білім берудің негізгі қоры ретінде дамып келеді. Қашықтықтан оқытудың көптеген компьютерлік құралдары бар, олар ATutor, Univer, Docebo, eFront, Moodle және Sakai жүйелері. Басқалармен қатар, Moodle университеттерде және жоғары білім беруде кеңінен қолданылатын танымал веб-менеджмент жүйесі болып табылады.

Moodle - бұл кеңінен танымал және еркін қол жетімді онлайн-курстарды басқару жүйесі. Moodle-ді мекемелер де, жеке адамдар да қолданады. Университеттер, орта және бастауыш мектептер, үкіметтік департаменттер, әскери және денсаулық сақтау ұйымдары, сондай-ақ авиакомпаниялар немесе мұнай компаниялары да кіреді. Үйде жұмыс жасайтын мұғалімдер, тәуелсіз тәрбиешілер және арнайы тәрбиешілер жеке қолданушылардың қатарына кіреді. Moodle, PHP негізіндегі ашық қайнар көзі бар онлайн-оқыту жүйесі 2002 жылдан бастап көмекші білім беру құралы ретінде қолданылып келеді және Windows, Linux, Unix және Mac OS қолдайтын әр түрлі нұсқалары бар операциялық жүйелерде жұмыс жасайды. Moodle-дің тапсырмалар, сөйлесу, таңдау, мәліметтер базасы, сыртқы құрал, кері байланыс, форум, глоссарий, сабақ, викторина, SCORM, сауалнама, Wiki және семинар сияқты 14 [5] түрлі іс-әрекеттері бар, бірқатар бағдарламалар бар. Moodle мобильді оқытуды қолдайды, сондықтан оның Moodle Mobile қосымшасы да бар. Moodle Mobiles қазіргі уақытта 20-дан астам тілді қолдайды. Көріп отырғанымыздай, қашықтықтан оқыту платформасы қолжетімді және үлкен ресурстарды қажет етпейді.

Қорыта келгенде, қашықтықтан білім беру тарихы тұрақты эволюцияны көрсетеді. Қашықтықтан білім берудің тарихи көзқарасында жаңа идеялар мен технологиялар легі бар. Дәстүрлі емес білім беру өзгермелі оқыту теориялары мен дамып келе жатқан технологияларды кездестіру кезінде дәстүрлі біліммен үйлесуге тырысатыны белгілі. Интернетке негізделген қашықтықтан оқыту моделін мәтінді, бейнені қолдана отырып білім беру мазмұнын беру ретінде анықтауға болады. Жоғары білім беру саясаты

институтының мәліметтері бойынша Интернетке негізделген қашықтықтан білім беру үш негізгі себеп бойынша ерекше мәртебеге ие болды. Біріншіден, телекоммуникациялардың өткізу қабілеттілігінің артуына байланысты Интернет қашықтықтан білім берудің басым технологиясына айналды. Екіншіден, Интернетке негізделген қашықтықтан оқыту мен оқыту процесінің «кез-келген уақытта және кез-келген жерде» жүруіне мүмкіндік береді. Ақырында, Интернетке негізделген қашықтықтан білім беру, көп жағдайда, дәстүрлі сыныптық білімнен түбегейлі ерекшеленеді, демек, студенттер үшін тартымды. Негізгі айырмашылық - Интернетке негізделген қашықтықтан білім беру студенттер мен оқытушылар үшін физикалық тосқауылдарды және уақыт шектеулерін жояды. Бұл зерттеу шеңберінде, негізінен, модульді оқытудың ашық көздері, әсіресе университеттер мен жоғары оқу орындарында кеңінен қолданылады. Әдетте, коммерциялық оқытуды басқару жүйесі, әсіресе Blackboard әкімшілік ерекшеліктері бойынша ашық көздерді оқыту жүйелерінен жоғары; дегенмен, қолданылып жүрген нұсқаулық әдістеріне сәйкес, бастапқы көздерді оқыту жүйесі, әсіресе Moodle коммерциялық оқыту жүйелерінен жоғары. Қолданыстағы әдебиеттерге сәйкес, Moodle әлі күнге дейін ашық бастапқы кодтар арасында ең көп қолданылатын жүйе ретінде шығады.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Желудкова, Л.И. Дистанционное образование как инновационная форма обучения. — Текст: непосредственный //Педагогика: традиции и инновации: материалы III Междунар. науч. конф. — Челябинск: Два комсомольца, 2013. — С. 35-37.
- [2] Лишманова Н. А., Пимичева М. А. Дистанционное обучение и его роль в современном мире //Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2016. – Т. 11. – С. 2216–2220.
- [3] Бабаева Л.Л. Инновационные технологии дистанционного образования //Наука, техника и образование. - 2020. - №5 (69). – С.27-31.
- [4] Harrison J. C. Different Types of Distance Education. [Internet]. 2011. Available from: <http://ezinearticles.com/?Different-Types-of-Distance-Education&id=6073038> [Accessed: 2020-10-11]
- [5] Шатуновский В.Л., Шатуновская Е.А. Ещё раз о дистанционном обучении (организация и обеспечение дистанционного обучения) //Вестник науки и образования. - 2020. - №9-1 (87). - С. 25-28.

REFERENCES

- [1] . Zheludkova, L.I. Distantcionnoye obrazovaniye kak innovatsionnaya forma obucheniya. (Distance education as an innovative form of education). — Tekst: neposredstvennyy. Pedagogika: traditsii i innovatsii: materialy III Mezhdunar. nachn. konf. — Chelyabinsk: Dva komsomol'tsa, 2013. — p. 35-37. [in Russ]
- [2] . Lishmanova N.A., Pimicheva M. A. Distantcionnoye obucheniye i yego rol' v sovremennom mire (Distance learning and its role in the modern world). Nauchno-metodicheskii elektronnyy zhurnal «Koncept». – 2016. – T. 11. – p. 2216–2220. [in Russ]
- [3] Babayeva L.L. Innovatsionnyye tekhnologii distantcionnogo obrazovaniya. (Innovative technologies of distance education). Nauka, tekhnika i obrazovaniye. - 2020. - №5 (69). – S.27-31. [in Russ]
- [4] . Harrison J. C. Different Types of Distance Education. [Internet]. 2011. Available from: <http://ezinearticles.com/?Different-Types-of-Distance-Education&id=6073038> [Accessed:

2020-10-11]

[5] Shatunovskiy V.L., Shatunovskaya Ye.A. (Yeshcho raz o distantsionnom obuchenii (organizatsiya i obespecheniye distantsionnogo obucheniya). Once again about distance learning (organization and provision of distance learning). Vestnik nauki i obrazovaniya. - 2020. - №9-1 (87). - S. 25-28. [in Russ]

ПРЕИМУЩЕСТВА И ПОЛЬЗА ПРИМЕНЕНИЯ ОНЛАЙН И ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Елеусизова Г.С¹., магистр, ст.преподаватель, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан, e-mail: gulzhan_sabit@mail.ru

Оралбекова Д.О²., магистр, преподаватель,
КазНУ имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан
e-mail: dinaoral@mail.ru

Аннотация. В статье рассматриваются основные перспективы и преимущества дистанционного обучения в современной образовательной системе. Приведены возможности, недостатки и особенности использования дистанционного обучения в ВУЗах. Также рассмотрены отличия и возможности онлайн-обучения и дистанционного обучения.

Ключевые слова: онлайн обучение, дистанционное обучение, дистанционные технологии, системы управления обучением, Moodle.

ADVANTAGES AND BENEFITS OF ONLINE AND DISTANCE LEARNING IN THE LEARNING PROCESS

Eleussizova G.S¹., master, senior teacher, Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty,
Kazakhstan, e-mail: gulzhan_sabit@mail.ru

Oralbekova D.O²., master, teacher, KazNU named after al-Farabi, Almaty,
Kazakhstan e-mail: dinaoral@mail.ru

Abstract. The article considers the possibilities and prospects of distance learning in the modern educational system. The advantages, disadvantages and features of the use of distance learning in higher education are given. There are also differences and opportunities from online learning and distance learning.

Keywords: online learning, distance learning, distance technologies, learning management systems, Moodle

Статья поступила 11.11.2020